

Sygn. akt II Ns 791/19

POSTANOWIENIE

Dnia 22 października 2019 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi, II Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia SR A. Z.

Protokolant: sekr. sąd. A. Z.

po rozpoznaniu w dniu 22 października 2019 roku, w Ł.

na rozprawie

sprawy z wniosku A. B.

z udziałem P. B.

o stwierdzenie nabycia spadku po S. B.

postanawia:

1.stwierdzić, że spadek po S. B., synu A. i E., zmarłym dnia 9 lipca 2019 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałym w Ł., na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 10 stycznia 2019 roku, otwartego i ogłoszonego przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi w niniejszej sprawie w dniu 22 października 2019 roku, wprost nabyła córka A. B. (córka S. K. i K.) w całości;

2.ustalić, że wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt II Ns 791/19

UZASADNIENIE

We wniosku złożonym w dniu 2 września 2019 roku A. B. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po S. B., zmarłym w dniu 9 lipca 2019 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałym w Ł., na podstawie pozostawionego przez niego testamentu. Wskazała, że spadkobiercami ustawowymi są córka A. B. i syn P. B..

(wniosek k.5-6)

P. B. ustanowił siostrę A. B. swoim pełnomocnikiem w sprawie o ustalenie prawa do spadku po ojcu S. B..

(pełnomocnictwo k.12)

Na rozprawie w dniu 22 października 2019 roku, wnioskodawczyni działająca także jako pełnomocnik uczestnika, popierała wniosek. Oświadczyła, że testament został w całości napisany i podpisany przez spadkodawcę. Wskazała, że wolą ojca było przekazanie jej na podstawie testamentu udziału w mieszkaniu wskazanym w testamencie, poza którym ojciec nie miał wartościowego majątku.

(stanowisko wnioskodawczyni - protokół rozprawy k.19)

Sąd Rejonowy ustalił, następujący stan faktyczny:

S. B., syn A. i E., zmarł w dniu 9 lipca 2019 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkiwał w Ł. przy ul. (...). W dacie zgonu był wdowcem. Pozostawił dwoje dzieci: A. B. i P. B.. Innych dzieci własnych ani przysposobionych nie miał.

Nikt z jego spadkobierców nie zrzekł się dziedziczenia, nie odrzucił spadku, ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. O śmierci S. B. spadkobiercy dowiedzieli się w dniu jego śmierci. W tym dniu A. B. odnalazła testament ojca z dnia 10 stycznia 2019 roku. Spadkodawca nie sporządził innych testamentów.

(dowód: odpis skrócony aktu zgonu k.7, odpisy skrócone aktów urodzenia dzieci k.9 i k.10, odpis skrócony aktu małżeństwa k.8, zapewnienie spadkowe k.20)

Żona spadkodawcy K. B. (1) z domu R., córka H. i U., zmarła 4 października 2011 roku w Ł..

Prawomocnym postanowieniem z dnia 5 marca 2013 roku, wydanym w sprawie o sygnaturze akt I Ns 1104/12, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi stwierdził, że spadek po K. B. (2) na podstawie ustawy nabyli: mąż S. B., córka A. B. z domu B. oraz syn P. B. po 1/3 części każde z nich.

(dowód: postanowienie k.11)

W dniu 10 stycznia 2019 roku S. B. sporządził testament, w którym wskazał, że podjął decyzję przekazania udziału procentowego dotyczącego mieszkania. Oświadczył, że po jego odejściu – zgon przekazuje swój udział procentowy dotyczący wartości mieszkania córce A. B.. Testament został w całości sporządzony pismem ręcznym i opatrzony podpisem „B..”

(dowód: testament w załączonych aktach testamentowych)

Testament został otwarty i ogłoszony przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi na rozprawie w dniu 22 października 2019 roku.

(postanowienie k.20, protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu k.23)

Na rozprawie w dniu 22 października 2019 roku A. B. złożyła oświadczenie o przyjęciu wprost spadku po S. B. przypadającego jej na podstawie testamentu.

(dowód: oświadczenie k.22)

Udział w lokalu mieszkalnym numer (...), położonym w Ł. przy ul. (...) wskazanym w testamencie wyczerpuje w zasadzie majątek spadkowy po S. B..

(okoliczność bezsporna – oświadczenie wnioskodawczyni działającej także jako pełnomocnik uczestnika k.19)

Powyższy stan faktyczny został ustalony na podstawie powołanych wyżej dowodów, w tym dokumentów oraz zapewnienia spadkowego. Wskazać przy tym należy, iż okoliczności faktyczne sprawy były bezsporne.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie rozstrzygnięcia wymagało, czy testament sporządzony przez spadkodawcę S. B. w dniu 10 stycznia 2019 roku winien stanowić podstawę dziedziczenia, jako zawierający powołanie spadkobiercy, czy też wobec tego, iż zawiera on jedynie zapis, ma miejsce dziedziczenie ustawowe.

Dla rozstrzygnięcia tej kwestii niezbędne było dokonanie analizy testamentu spadkodawcy i ustalenie czy testament ten zawiera powołanie spadkobierców czy zapisobierców.

Stosownie do art. 926 § 1 k.c., powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. W świetle § 2 wskazanego przepisu, dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy

albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą. Natomiast, zgodnie z § 3 art. 926 k.c., z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, dziedziczenie ustawowe co do części spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał do tej części spadkobiercy albo gdy którakolwiek z kilku osób, które powołał do całości spadku, nie chce lub nie może być spadkobiercą.

Polskie prawo spadkowe daje pierwszeństwo porządkowi dziedziczenia wypływającemu z woli spadkodawcy wyrażonej w testamencie. Jak wynika z treści art. 941 k.c., rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament. Podstawy dziedziczenia nie może stanowić żadna inna czynność prawna.

Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku ma miejsce: po pierwsze, gdy spadkodawca w ogóle nie sporządził testamentu. Po drugie, gdy spadkodawca sporządził testament, lecz jego treść ogranicza się do innych rozrządzeń (zapisy, polecenia, wydziedziczenie), a nie zawiera powołania spadkobiercy. Ponadto, dziedziczenie ustawowe dotyczące całości spadku ma miejsce wówczas, gdy testament sporządzony przez spadkodawcę okaże się nieważny lub bezskuteczny, jak również wtedy, gdy ustanowieni w testamencie spadkobiercy lub spadkobierca nie chcą dziedziczyć i odrzucą spadek bądź nie mogą dziedziczyć, gdyż nie dożyli otwarcia spadku albo zostaną uznani za niegodnych dziedziczenia.

Na gruncie przepisów kodeksu cywilnego możliwe jest dziedziczenie częściowo na podstawie ustawy, a częściowo na podstawie testamentu. Jednakże, w doktrynie i orzecznictwie powszechnie akceptowane jest stanowisko, które Sąd Rejonowy w pełni podziela, iż rozdzielenie spadku na część dziedziczoną na podstawie testamentu i na podstawie ustawy może dotyczyć jedynie wyraźnie określonych części ułamkowych. Jest to konsekwencją stanowiska, zgodnie z którym udziały poszczególnych spadkobierców mogą się wyrazić jedynie w określonych ułamkach całości spadku.

Dziedziczenie częściowo na podstawie testamentu, a częściowo na podstawie ustawy może zatem nastąpić w szczególności w sytuacji, gdy spadkodawca powołał w testamencie spadkobiercę do ułamkowej części spadku nie dokonując innych rozrządzeń. Wówczas część ułamkowa nie objęta testamentem jest dziedziczona zgodnie z ustawą.

Wyjątki, o których mowa w § 3 art. 926 k.c. to przyrost oraz podstawienie, które nie wymagały rozważenia w przedmiotowej sprawie (tak między innymi Elżbieta Skowrońska - Bocian „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki” Warszawa 2002 rok, Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 8 września 1975 roku, III CRN 218/75, OSNC 1976, nr 9, poz.200; Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 października 2000 roku, II CKN 505/00, niepubl.).

Testament jest czynnością prawną jednostronną, osobistą, nie skierowaną do adresata, na wypadek śmierci (*mortis causa*), odwołalną oraz sformalizowaną do tego stopnia, iż sporządzenie go z naruszeniem przepisów o formie testamentu, skutkuje jego bezwzględną nieważnością (art. 941 k.c., art. 944 § 2 k.c., art. 958 k.c.) Mianem testamentu określa się także dokument zawierający oświadczenie woli testatora.

Aby można mówić o testamencie niezbędne jest ustalenie, iż spadkodawca działał z wolą testowania. Innymi słowy, że celem jego działania był rozrządzenie majątkiem na wypadek śmierci, sporządzenie testamentu, a nie wywołanie innych skutków prawnych. Testator musi mieć świadomość tego, że reguluje losy swego majątku na czas po swojej śmierci. Jest to elementarny wymóg sporządzenia testamentu. Brak takiej świadomości po stronie spadkodawcy powoduje, że nie dochodzi w ogóle do sporządzenia testamentu, choćby według subiektywnej oceny innych osób był to testament. Ustalenie woli testowania winno nastąpić przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, cech testatora, jego sytuacji życiowej, stanu intelektualnego i uczuciowego, formy dokonanej czynności oraz jej treści.

Sporządzenie testamentu wymaga dla swej ważności zachowania jednej z form testamentu przewidzianej w kodeksie cywilnym. Kodeks cywilny dzieli testamenty na zwykłe oraz szczególne. Do testamentów zwykłych zalicza między innymi testament własnoręczny (holograficzny art. 949 § 1 k.c.).

Stosownie do przepisu art. 949 § 1 k.c., spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą. Jednakże brak daty nie pociąga za sobą nieważności testamentu

własnoręcznego, jeżeli nie wywołuje wątpliwości, co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu, co do treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów (§ 2 art. 949 k.c.).

Testament holograficzny musi zostać w całości sporządzony przez testatora pismem ręcznym. Jest to warunek podstawowy powstania tego testamentu i jego ważności, który ma na celu zapewnienie autentyczności testamentu. Albowiem, sfalszowanie całego pisma jest znacznie trudniejsze niż samego podpisu. Nie czyni zadość owym wymaganiom formalnym dokument sporządzony pismem maszynowym czy komputerowym, zawierający rozrządzenie spadkodawcy na wypadek śmierci i przez niego podpisany (tak również Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 2 kwietnia 1998 roku, I CKU 16/98, niepubl., Elżbieta Skowrońska-Bocian „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki.” Warszawa 2002 rok).

W przedmiotowej sprawie, spadkodawca S. B. sporządził jedynie testament z dnia 10 stycznia 2019 roku. Okolicznością bezsporną było, iż testament ten został w całości napisany i podpisany przez spadkodawcę, jest opatrzony datą. Spełnia zatem przesłanki ważności testamentu holograficznego stawiane przez przepis art. 949 § 1 k.c. Jak wynika z jego treści spadkodawca był świadomy, że dokonuje w nim rozrządzenia na wypadek swojej śmierci.

W toku postępowania nikt nie kwestionował ważności testamentu ani nie podnosił żadnych okoliczności, które w świetle art. 945 k.c. wskazywałyby na jego nieważność. W tej sytuacji, analizy wymagała treść testamentu oraz ustalenie rzeczywistej woli spadkodawcy przy jego sporządzeniu.

Zgodnie z art. 948 § 1 k.c., testament należy tak tłumaczyć, ażeby zapewnić możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy. Natomiast, stosownie do § 2 powołanego przepisu, jeżeli testament może być tłumaczony rozmaicie, należy przyjąć taką wykładnię, która pozwala utrzymać rozrządzenia spadkodawcy w mocy i nadać im rozsądną treść.

W świetle ugruntowanych poglądów judykatury i piśmiennictwa, przedmiotem wykładni in favorem testamenti opartej na treści art. 948 k.c. może być dopiero czynność prawna stanowiąca testament i to testament ważny oraz skuteczny. Albowiem, z art. 948 k.c. wyraźnie wynika, że „życzliwa interpretacja” ma dotyczyć treści ważnego testamentu, a nie przepisów o formie testamentu czy też oceny w zakresie woli testowania spadkodawcy (tak między innymi Sąd Najwyższy w orzeczeniach: z dnia 6 listopada 1998 roku, III CKN 3/98, niepubl.; z dnia 16 grudnia 1997 roku, III CKN 310/97, OSNC 1998, nr 7-8, poz. 115; Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 28 kwietnia 1973 roku, III CZP 78/72, OSNC 1973, nr 12, poz. 207; Elżbieta Skowrońska -Bocian „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki” Warszawa 2002 rok, M. Pazdan „Kodeks cywilny. Komentarz”).

Zgodnie z art. 961 k.c., jeżeli spadkodawca przeznaczył oznaczonej osobie w testamencie poszczególne przedmioty majątkowe, które wyczerpują prawie cały spadek, osobę tę poczytuje się w razie wątpliwości nie za zapisobiercę, lecz za spadkobiercę powołanego do całego spadku. Jeżeli takie rozrządzenie testamentowe zostało dokonane na rzecz kilku osób, osoby te poczytuje się w razie wątpliwości za powołane do całego spadku w częściach ułamkowych odpowiadających stosunkowi wartości przeznaczonych im przedmiotów.

Przytoczony przepis jest konsekwencją przyjęcia w prawie polskim w przypadku dziedziczenia zasady sukcesji generalnej, zgodnie z którą spadkobierca wstępuje z chwilą śmierci spadkodawcy w ogół jego praw i obowiązków majątkowych (art. 922 k.c.). Dopelnia regulację zawartą w art. 926 § 2 k.c., i nie wprowadza odmiennych od przewidzianej w nim reguły zasad dziedziczenia. Stanowi jedynie normę interpretacyjną w wypadku, gdy spadkodawca rozrządził w testamencie poszczególnymi przedmiotami majątkowymi, które wyczerpują prawie cały spadek, istnieje zaś wątpliwość co do rzeczywistej woli spadkodawcy.

Na gruncie prawa polskiego nie jest bowiem, jak już wspomniano, dopuszczalne dziedziczenie poszczególnych przedmiotów na podstawie testamentu, a innych na podstawie ustawy. Dziedziczenie testamentowe może dotyczyć części spadku, ale tylko części ułamkowej wyraźnie określonej w testamencie.

Poszczególne przedmioty majątkowe mogą przypaść określonym osobom jedynie na podstawie zapisu zawartego przez spadkodawcę w testamencie. Gdy przedmioty wymienione w testamencie wyczerpują cały spadek lub prawie cały spadek, a więc stanowią dominującą część majątku spadkodawcy, osoba dla której zostały przeznaczone jest, w razie wątpliwości co do tego, jak interpretować wolę spadkodawcy poczytywana za spadkobiercę, a nie za zapisobiercę. Natomiast, jeśli przedmioty przeznaczone dla danej osoby nie wyczerpują całego spadku, do dziedziczenia powołani są spadkobiercy ustawowi, a prawa majątkowe przypisane danej osobie lub osobom stanowią jedynie przedmiot zapisu (Elżbieta Skowrońska -Bocian „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki” Warszawa 2002 rok; Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 października 2000 roku, II CKN 505/00, niepubl.; Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 listopada 1977 roku, III CRN 291/77, OSP 1978, nr 12, poz. 224; Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 8 września 1975 roku, III CRN 1976, nr 9, poz. 200).

Dyrektywa interpretacyjna zawarta w zdaniu drugim art. 961 k.c. ma zastosowanie - jak wynika z tego przepisu - wyłącznie w przypadku istnienia wątpliwości co do charakteru prawnego dokonanych rozrządzeń. Jeżeli rozrządzenia testatora nie budzą wątpliwości co do ich charakteru lub w drodze interpretacji testamentu charakter ten można ustalić, to wykluczone jest stosowanie tej dyrektywy. Natomiast wtedy, gdy testament może być tłumaczony zarówno jako powołanie do spadku, jak i jako uczynienie zapisu, znajduje zastosowanie dyrektywa zdania drugiego art. 961 k.c. Ma ona bowiem na celu usunięcie wątpliwości w sytuacji, gdy spadkodawca wprowadził dokonał rozrządzeń, ale jednocześnie nie określił jednoznacznie ich charakteru. Z kolei, w przypadku testamentu, którego tekst jest jasny i jednoznaczny, należy przyjąć, iż brzmienie testamentu odpowiada rzeczywistej woli spadkodawcy i nie wymaga specjalnej wykładni. Jeżeli z treści testamentu ustalonej zgodnie z dyrektywami wynikającymi z art. 948 k.c. wyraźnie wynika, że chodzi o ustanowienie zapisobiercy, a nie o powołanie spadkobiercy, przepis ten nie znajduje w ogóle zastosowania (tak między innymi Sąd Najwyższy - Izba Cywilna w postanowieniu z dnia 1 grudnia 2011 roku, I CSK 419/10, opubl. Legalis; Sąd Najwyższy - Izba Cywilna w postanowieniu z dnia 13 maja 2005 roku, IV CK 662/04, opubl. Legalis; Sąd Najwyższy - Izba Cywilna w postanowieniu z dnia 21 grudnia 2004 roku, I CK 319/04, opubl. Monitor Prawniczy 2008 rok, Nr 2, str. 103; Sąd Najwyższy - Izba Cywilna w postanowieniu z dnia 3 listopada 2004 roku, III CK 472/03, opubl. Legalis; Sąd Najwyższy - Izba Cywilna w postanowieniu z dnia 16 czerwca 1998 roku, I CKN 743/97, opubl. Legalis).

Kwestia, czy testament spadkodawcy zawiera powołanie spadkobierców czy zapisobierców wymagała rozważenia, przede wszystkim, przepisów art. 959 k.c. oraz art. 968 § 1 k.c. w celu zbadania, czy istnieje potrzeba sięgnięcia do reguły interpretacyjnej zawartej w art. 961 k.c. W razie, bowiem, gdy tekst testamentu pozwala na jednoznaczny wniosek, że wolą spadkodawcy było uczynienie zapisów, przepis art. 961 k.c. w ogóle nie wchodzi w rachubę, wobec braku przesłanki istnienia wątpliwości, co do rzeczywistej woli spadkodawcy przewidzianej w tym przepisie.

Zgodnie z art. 959 k.c., spadkodawca może powołać do całości lub części spadku jedną lub kilka osób. Natomiast, stosownie do treści przepisu art. 968 § 1 k.c., spadkodawca może przez rozrządzenie testamentowe zobowiązać spadkobiercę ustawowego lub testamentowego do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz oznaczonej osoby (zapis zwykły).

Z brzmienia testamentu z dnia 10 stycznia 2019 roku nie wynika wyraźnie, jak była wola spadkodawcy, czy chciał on powołać spadkobiercę czy ustanowić zapis, choć brzmienie testamentu nie nawiązuje w ogóle do brzmienia przepisu art. 968 § 1 k.c. Spadkodawca nie zobowiązuje bowiem w testamencie swoich spadkobierców do spełnienia świadczenia na rzecz córki A. B., lecz po swojej śmierci przekazuje jej swój udział procentowy dotyczący wartości mieszkania. Jednocześnie, w testamencie nie wskazano, że A. B. jest jedynym spadkobiercą S. B.. Testament może być zatem rozumiany zarówno jako powołanie do spadku, jak i jako uczynienie zapisu. W konsekwencji, znajduje zastosowanie dyrektywa zdania pierwszego art. 961 k.c.

Okolicznością bezsporną było, że udział w lokalu mieszkalnym numer (...), położonym w Ł. przy ul. (...) wskazanym w testamencie wyczerpuje w zasadzie majątek spadkowy po S. B..

Konkludując, w ocenie Sądu, w przedmiotowej sprawie, w świetle dyrektywy interpretacyjnej z art.961 k.c. należało przyjąć, iż A. B. jest spadkobiercą powołanym do całości spadku.

Jak wynika z art.1012 k.c., spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić.

A. B. złożyła oświadczenie o przyjęciu wprost spadku przypadającego jej na podstawie testamentu.

Mając na uwadze powyższe, Sąd stwierdził, że spadek po S. B., synu A. i E., zmarłym dnia 9 lipca 2019 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałym w Ł., na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 10 stycznia 2019 roku, otwartego i ogłoszonego przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi w niniejszej sprawie w dniu 22 października 2019 roku, wprost nabyła córka A. B. w całości.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., uznając, że brak jest podstaw do odstąpienia ogólnej reguły, iż każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie. Koszty postępowania w postaci opłaty od wniosku w kwocie 100 zł, opłaty za wpis do Rejestru Spadkowego w kwocie 5 zł oraz opłaty od oświadczenia o przyjęciu spadku w kwocie 100 zł poniosła wnioskodawczyni.